

Du äger en historia

– BEVARA OCH BERÄTTA DEN

Skogen är en del av vår kultur och vår historia. Här finns värdefulla spår och lämningar som berättar och påminner oss om våra rötter och vilka vi är.

Som skogsägare kan du bidra till att kulturminnen bevaras till kommande generationer.

Lyft fram kulturen i skogen...

Det som är skog idag, kan mycket väl ha varit platsen där våra förfäder levde. Det är inte ovanligt att du som skogsägare har flera kulturminnen på dina marker. Längs stigar kan man se stenrösen, kolbottnar, trädristningar, tjärdalar, skogshuggarkojor med mera – alla berättar de något om vår bakgrund och hur vi levde förr. Därför är det viktigt att man i dagens moderna skogsbruk tänker på att inte förstöra dessa minnen, utan tvärtom – lyfta fram dem!

Elin och Anders Persson, Nystilla Torsåker.

Foto: Torsåkers Fotohistoriska Sällskap

...för din mark bär på en historia

Många gånger kan det vara svårt att förstå det enorma jobb som våra förfäder utförde. Där vi idag använder stora skogsmaskiner, gick torpare och sågade ned träd för hand. För att inte tala om åkrarna som de fick rensa fria från stenar för att dem få odlingsbara. Ändå räckte åkerlapparna sålän till att försörja familjerna och många torpare kolade och brände tjära för att få in extra inkomster. Att vandra runt i skogen längs stigar kan vara som att bese ett stort museum:

Ju mer vi vet om vår historia, desto intressantare blir skogen! Den här gamla kvarnstenen vittnar till exempel om att det här en gång funnits en mjölnare som levt och verkat.

Man behöver inte gå långt för att hitta spår efter våra förfäder. Som markägare kan du bidra till att bevara dessa spår för framtiden.

- Stigarna från förr (som många gånger blev till halvvägar) finns ofta kvar – och kan ha namn som anknyter till traditioner och händelser från förr.
- Vid torplämningarna kan man hitta grunder efter bostadshus, uthus, jordkällare, rösen och hägnader. Här kan det också växa fruktträd och prydnadsväxter som utgör en viktig del av vårt biologiska kulturarv.
- Kolbottnar – där man kolade – ser vi idag som runda eller rektangulära upphöjningar. Intill brukar det finnas rester efter en kolarkoja som nu ser ut som en avlång försänkning med vall runt om och ett litet stenröse på ena kortsidan.
- En tjär dal kan du oftast hitta i en sluttning och utgörs av en trattformad grop med grävt dike eller ränna där tjäran rann ut och ned i uppsamlingskärlen.

Foto: Michael Ekstrand/Skogsstyrelsen

”Bonden ägde handens kunskap. Och dagsverkare med ryggvärk och skinnflådda händer gick tåligt böjda över jorden med sina redskap dagarna i ända. Minnesmärket över sin strävan har de själva rest i stengårdsgårdar, tusentals mil långa. All denna sten är upptagen ur åkrarna och lagd i mur, och det har kostat många svettets dryga dagsverken”.

Wilhelm Moberg

Tips och råd på vad du kan göra:

- Røj fram och ta bort träd och buskar som växer på forn- och kulturlämningar, som t.ex. fångstgropar, stenmurar, röjningsrösen, gårdstun och husgrunder.
- Kapa stubbarna så lågt som möjligt inom forn-lämningsområdet.
- Ta bort träd för att skapa en öppen plats runt bebyggelselämningen.
- Røj fram och markera äldre stigar och leder.

- Spara vårdträd, bärande träd och kulturväxter. Frihugg gärna vårdträd och kulturväxter.
- Friställ hamlade träd. Då det är möjligt kan restaureringshamling ske.
- Frihugg härdar, kätatomter och fångstgropar.
- Lämna renvallen öppen och fri från träd och buskar.
- Märk ut synliga anläggningar med 1,3 m höga kulturstubbar.
- Ta bort ris från lämningen.
- Plantera inte inom lämningsområdet.
- Utför åtgärden på torr eller frusen mark för att undvika körsador.
- Spara eller skapa bryn mot bebyggelsemiljön för att få en mjuk övergång.

Tänk på att

- Du som markägare kan få ekonomiskt stöd för åtgärder som bevarar och utvecklar skogens kulturmiljövärde.
- Skogsstyrelsen kan ge dig råd om hur du bevarar och utvecklar forn- och kulturlämningar på din fastighet.
- Skogsstyrelsen kan hjälpa dig ta fram material.
- Alla lämningar är inte kända eller registrerade. Om du har oregistrerade forn- och kulturlämningar eller platser med namn och tradition, är du välkommen att höra av dig. Genom ökad kunskap kan vi rädda vårt kulturarv inför framtiden.

Du som är skogsägare kan söka stöd för åtgärder som bevarar och utvecklar kultur-, natur- och sociala värden i din skog.

För mer information

Kulturmiljövård i skogen

I boken beskrivs olika kulturmiljöer

Best. nr. 0071

Biologiska kulturarvet

En skrift om ett landskap som riskerar att försvinna

Best. nr. 0577

Kulturmiljöer i skogen

Foldrar om skogens kulturmiljöer i olika delar av Sverige

Best. nr. 2312

www.skogsstyrelsen.se/bocker

Mer information finns på www.skogsstyrelsen.se/kulturmiljo

